

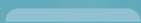
Te Tāhuhu o
te Mātauranga
Ministry of Education

Te Kāwanatanga
o Aotearoa
New Zealand Government

Kotokotōga

Hūiga o te NCEA ki he tuhi pāhi fou

Gāgana Tokelau

Ko te Mālō e hakili ni lāgona fakaālia agai ki te fauhaga ma na fōliga o ni fakatū fou mo na tuhi pāhi a te atunuku mo na vahēga tūlaga tolu (Tuhi Pāhi a Niu Hila mo na Ākoākoga ma te Tuhi Pāhi Maoake mo na Ākoākoga a Niu Hila), tēnei ka hui kiēi te Tuhi Pāhi Atunūku mo na Taumafāiga Fakateākoākoga (National Certificate of Educational Achievement (NCEA)).

Ko ō lāgona e tuku mai ki ni āiaga e ono iēi āfgai ki na hūiga fakatūtu ma ni iētahi māfaufauga mo te fakatelēga ka hāpoti ki te Matāgaluega o Ākoākoga ke pelēni ai mo te fakatelēga.

Mātau ko:

- › **na fakatūlagaga fakateākoākoga** ko he auala e mafāi ke ahēhi ai na vāega e akoakogia i lalo o te NCEA. Ko na fakatūlagaga fakateākoākoga e atagia ai na vāega e fakakulūpu ai na hikīli ma na ilōa tāua i ni vāega e hokotaga
- › **ko na kelēti** e tuku fakatahi i te tauhaga kātōa mai ni fakatūlagaga fakateākoākoga kēhekēhe. Ko na fānau ākoga e kilātou maūa ni kelēti e hē i lalo ifo o te 80 mai ni fakatūlagaga fakateākoākoga e kilātou maūa mai ai (fakatahi ai ma he 20 mai na matākupu e tātāu ke kave), e kilātou mafāia oi auhia te NCEA
- › ko na fakatūlagaga fakateākoākoga e iēi tona tau aofaki o ni kelēti (credits) i ni levolo patīno. Ko te lēvolo ma te nūmela o na kelēti e iēi he fakatūlagaga fakateākoākoga e atagia ai te taimi e manākomia mo te ākoākoga, ke akoākogia ma na ahēhi
- › ko te tuātuhi tafākilāgi a te Pūlega a Niu Hila mo na Tuhi Pāhi (New Zealand Qualifications Authority (NZQA)) e maūa ai te Lihi o na Fakatūlagaga Fakateākoākoga mo na ahēhi ma na Hikīli (Directory of Assessment and Skill Standards) ma iētahi fakamatalaga agai ki na fakatūlagaga fakateākoākoga: e iēi <https://www2.nzqa.govt.nz/qualifications-and-standards/about-standards>

Tala Fakahōlopito o te NCEA

Ko te NCEA na fakaulu mai i te 2002 ko ni fekuikuiakiga mo te fakāfaigofie ma te holotōnu fatu ki ni fakatūlagaga fakateākoākoga mo he tuhi pāhi mo na vahēga tūlaga tolu. Ko te vāega tāua lahi ki te hūiga e lavēa ai ni fakaōpoōpoga lahi o na ahēhi mo na vahēga tūlaga tolu, fakatahi ai ma na vāega tau matātā kēhekēhe e ve ko te faugā fale ma te fakatūga o na fale, taligā mālo ma te tūlihi.

Kae ui i na vāega iēnei, kua iēi ni faitiōga agai ki te NCEA – e lea mai na tino ko te tūlaga fakafaigofie o te NCEA kua lahi ātili ma kua āfaina ai te tūlaga o te fakatuatuagia o te tuhi pāhi.

Ko hēa te fakafitāuli?

E mafāi e na ākoga oi filifili te fakatūlagaga fakateākoākoga e tuku ki na fānau ākoga ma ko iētahi taimi, e kilātou filifilīa ni fakatūlagaga fakateākoākoga e faigofie mo fānau ākoga ke auhia. Ka fatu ai loa e kilātou ālatou akoākoga ki na vāega e manākomia ke auhia ai iēnei fakatūlagaga fakateākoākoga.

Ko te fekuikuiākiga tenei e mālamalāma lēlei kiēi, ona ko na ākoga e fōfou ke hāpoti na fānau ākoga ke auhia he tuhi pāhi, kae, e ono iēi ni āfainaga – ko na fānau ākoga ka kilātou tāpunia hē mālamalāma ni ālatou faigā filifiliga mo te lumanaki ma hē kilātou māuagia ai ni matākupu katoatoa ma tāua.

“E iei na kehekehega i te tūlaga e fatu ai e na ākoga ālatou kōhi – na ko te tahi o vae tolu o ākoga (32 pahene) e māhani e fai uma e kilātou na fakatūlagaga fakateakoākoga o na matākupu ke auhia na matākupu e fa”

— **Fakaliliu mai te:** ERO, *Set up to Succeed*, 2024 (p.23)

Ko he kīkilaga pātino ki te māuagia o na kelēti mai ni fakatūlagaga fakateākoākoga kēhekēhe e hokotaga ki ni fefaiākiga hē holotōnu ki te fauhaga o ni polokalame mo na ākoākoga ma na vāega e akoakogia, na matākupu, ma na ahēhi. I lō te tuku uma atu o ni ahēhi i he matākupu, ko iētahi ākoga e ono kilātou tuku maia foki ni ahēhi tuku fakatahi mai ni vāega kēhekēhe pe ko ni fakatūlagaga fakateākoākoga e ahēhi i loto o te tauhaga oioti. E māfua ai oi mihi e na fānau ākoga na avanoa mo ni ākoākoga pitohili te lōloto ma e māfua ai te iēi o ni vāega e mihi mai i na hikili ma na iloa.

Kehe ai ma na manakoga ke auhia ni kelēti e 60 (fakaōpoōpo ma te 20 kelēti mai na matākupu e tātau ke kave), e hēai ni fakatūlagaga fakateākoākoga e tātau ke auhia i he vāega o te NCEA. Ko iētahi fānau ākoga e hē kilātou fakatinōa ni faigā hukeya i te fakaikeya o te tauhaga (hukeya).

Ko te hē holotōnu o na hukēga e na ākoga e hē faigofie ai te kitea i taimi uma ko te NCEA e tāua i te mātau a na fakagalua tino ma iētahi akoākoga fakaiunivehitē kāfai e pa ki te tūlaga hāuniuni o na fānau ākoga ki na galuega i tua atu o na ākoga pe ko te toe akoākogia. Ko na mātua ma na kāiga e ono faigatā i a tekilātou oi iloa pe hapoti vehea na fānau ākoga ma ke fakamautinōa e kaufakatahi.

I he kīkilaga tonu lava, ko te lahi o te fakāfaigofie ma te hē holotōnu e māfua ai te iēi o he fakafitauli o te hē fakatuatuagia.

Ko na fakapōpōlega iēnei agai ki na tūlaga o te holotōnu ma te holo lēlei e fakamāonia mai i na fakamaumaūga a te New Zealand Qualifications Authority (NZQA), e fakaāli mai ai ko te tauhaga 2024:

- › ko na lēvolo o na māka pitohili te lēlei na auhia na lahi te kēhekēhega i te va o na

fānau ākoga na auhia e kilātou kui mai i ni ahēhi i loto o te tauhaga (25%) fua ki na ahēhi i te fakaikuga o te tauhaga (12 pahene).

- › i ni nūmela fakalototonuga, ko fānau ākoga e hē ki fakatino e te 25 pahene o na faigā ahēhi i te fakaikuga o te tauhaga na tātau ke ulufale atu kiēi. I te NCEA Levolo 3, ko te nūmela tenei e 34 pahene.
- › na hili atu ma te 250,000 ni fakatākitākiga na iēi ai ni fānau ākoga e hēki kilātou faia ai ni hukeya (ahēhi) i te fakaikuga o te tauhaga, e lahi lava ona ko na fānau ākoga kua leva te kātōa ai o ālatou kelēti e manākomia mo te tuhi pāhi.
- › na ko te 54% o na fānau ākoga i te Tauhaga 12 na auhia e kilātou te NCEA Levolo 2, na kilātou māfāia oi auhia i te tolu pe hili atu o ni fakatūlagaga fakateākoākoga o ni matākupu. Ko te nūmela tēnei na maūaluga mo na fānau ākoga i te Tauhaga 13 na auhia e kilātou te NCEA Levolo 3, i te 65% (kāfai kitātou e mātau ko te 14 pe hili atu o na kelēti ke holotōnu ma lava ke maūa ai he matākupu).

Ke tautāli ki iēnei fakafitauli ko te Mālo kua galulue tafapili ma te Professional Advisory Group (Kulupu Faufautua Fakapitoa) e i loto ai ni puleākoga kua lahi te poto māhani. Ko te Kūlupu tenei nae fakaāoga ke kite ai na aitia ma ke fakamautinoa ko ho he hūiga e taki e ni fakamāoniaga ma na galuega e tutupu i te lalolagi.

Mātau ko:

- › **ko te holotōnu** ko tona ūiga ko na mea uma e galulue fakatahi ma e manīno tona ūiga
- › **polokalame akoākoga e holotōnu** fakamautinoa e hē iēi ni mea e mihi i te akoākoga o na fānau ākoga, ma ko na akoākoga e fehoahoani ke fatu ai ni hikili, iloa ma ni mafāi e manīno kāfai e tuku fakatahi.

“Kāfai e auhia e na fanau ākoga he 10 kelēti agai ki telātou hetifiketi Levolo 2 i te fakataunukuga o he kōhi e 2 aho i te Ola Malōlō ma te Haogalemū (ko te 1/6 la o na kelēti e manākomia ke auhia ai te L2), ka kavea la ma fakafitauli tēnei vāega. (Teacher Submission)”

— **Fakaliliu mai:** NZCER, NCEA Review Report 2018 (p21)

Ko heā na hūiga?

Ko na ahēhi e tātau ke hokotaga ki te kalikalāmu ma na manākoga i tua atu o na ākoga.

Ko te kalikalamu mo na vahēga tūlaga tolu e manākomia ke tuku mai ai he avanoa mo na ākoga ma na faiākoga mo ni iētahi fakamatalaga pe vefea na fōliga o ni akoākoga ma ni vāega e akoakogia e lēlei ma koa.

Mo te māfuaāga tenei, ko te Mālo kua tōtoka hētahi vāega e fakataunuku o na hūiga iēnei o te kalikalamu atunuku, ka mafāi ke tuku mai ai ni fakahinōga ātili mo faiākoga pe ko niā te manākomia ke akoakogia i tauhaga takitahi. E tuha pe ko fea te nofo ai he fānau ākoga ma ko tefea te ākoga e iēi ai. Ko na fānau ākoga uma e tātau ke kilātou maūagia ni akoākoga e koa ma uigā e hokotaga ki na hikili ma na iloa e manākomia i tua atu o na ākoga.

Ko te fauhaga o te tuhi pāhi mo na vahēga tūlaga tolu e tātau ke atagia i na hūiga iēnei. **E tuku mai ai he avanoa ke fau ai he tuhi pāhi e fakatuatuagia,** kae ke iēi ni:

- **ni ākoākoga holotōnu ma lēlei** kae ke mafāi ai e na fakagalue tino ma na ākoākoga fakaiunivehite ke kilātou fakamautinoa ki te tūlaga tāpena kua iēi na fānau ākoga mo na ākoākoga i tua atu o na ākoga ma na galuega
- **ni ahēhi tōtoka** pe ko ni a te iloa e na fānau ākoga ma pe ko ni a foki te kilātou mafāia oi fai, ke fakāfaigofie mo na fakagalue tino ma na ākoākoga fakaiunivehitē ke mālamalāma ai ki te tāua o te tuhi pāhi.

Fakatūtuga mo ni hūiga

Ko na fakatūtuga ka fakamakēkea na vāega e lēlei o te fakafaigofie i te tuhi pāhi o te NCEA e iēi nei ma na hūiga i ni iētahi vāega e manākomia ke hui – ke fakafaigofie ai te fauhaga ma te ata, ma ke fakaātīli hikihiki ai ki luga te mafāi ke fakatuhatuha ki iētahi tuhi pāhi i te lalolagi.

Ko te Mālo e hē kilātou fakatū atu ke hui te fekuikuiākiga ki na fakatūlagaga fakateākoākoga e tūtuha, pe ko te mafāi ke tautāli atu ki ni vāega kēhekēhe e akoakogia ai.

Ko na hūiga fakatūtu e vēnei:**1 Ko te galulue fakatahi ma na fale faigaluega ke fakaofi atu na matākupu o te VET (matātāta kēhekēhe) ki loto o te tuhi pāhi mo na fānau ākoga i na tūlaga tolu.**

- › **Ko te tāua o na akoākoga fakamatātā kēhekēhe ka fakamākeke,** ko te Matāgaluega ka galulue ma na Industry Skills Boards (ISBs) ke fakamautinoa ko na matākupu iēnei e hokotaga, tāua ma e hokotaga ki ni avanoa mōni i tua atu o na ākoga mo na fānau ākoga.
- › **Ka kitātou fakaāogagia ni takiala ke fau ai ni matākupu tau VET e fau mai i ni fakatūlagaga fakateākoākoga mo na hikili fou pe ko ni mea e iēi lava i te taimi nei.**

Ka manākomia e na fānau ākoga ke galulue agai ke pāhia e kilātou na fakatūlagaga fakateākoākoga o na matākupu tau VET i lō ni fakatūlagaga fakateākoākoga takitahi.

2 Fakaulu maiga o hē Tuhi pāhi Fakavae (Foundational Award) fou i te Tauhaga 11 ma te Hētifiketi o na Ākoākoga a Niu Hila, ma te Hētifiketi Maoake o na Ākoākoga a Niu Hila mo te Tauhaga 12 ma te Tauhaga 13.

- › **Ko na fānau ākoga i te Tauhaga 11 ka mafāi ke kikila patino ki ni ākoākoga e lōloto ma ke fatufatu ai ni hikili fakavae.**
Ka lahi he taimi i te potu ākoga ka hēai ai he pōpole mo ni faigā ahēhi pitohili te faigatā.
- › **Ko na hikili fakavae tāua e ve ko te faitau ma te tuhituhi ka hula mai i loto o te Tuhi Pāhi fou.**
Ko te Tuhi Pāhi ka muamua lava oi fau i te levolo o na matākupu e tātau ke kave ma e fakaholoholo lava oi hikihihi ki luga ke fakafetāui ma te levolo o te kalikalamu o te Tauhaga 11.
- › **Ko na fānau ākoga ka kilātou fakataunukūa te fakatōtoka o ni levolo e lua o ni hetifiketi i ni tauhaga e lua, i lō te tolu tauhaga.**
Ko iētahi fānau ākoga ka kilātou fakataunukua he hetifiketi i te ova atu ma te tahi tauhaga pe fakatōtoka oioti he hetifiketi e fokotahi. Ko te tokalahiga o fānau ākoga ka kilātou fakatōtoka na hetifiketi i te Tauhaga 12 ma te 13.

3 Līluga o te fakakautū ki ni fāiga e fatu lēlei ma e taki ki na matākupu ma e fakaulu mai ai ni matākupu e manākomia i te kalikalamu i te Tauhaga 11.

- › **Ko na fānau ākoga e manākomia ke galulue āgai ke pāhi he matākupu kātōa i lō ni fakatūlagaga fakateākoākoga kēhekēhe.**

Ko na ahēhi i te fakaikuga o te tauhaga ma loto o te tauhaga i loto o he matākupu ka māka tōtoka ma fakaopoopo ke maūa ai he māka aofaki kātōa ma e hikoia i te vae 100.

- › **Ka lahi te tūlaga o te holotōnu i te va o na fānau ākoga, na matākupu, ma na ākoga ki te tūlaga o na foliga o na ahēhi ka iēi.**

Fakatākitākiga, ko na fānau ākoga ka maūa holātou tau i ke kilātou faia na ahēhi i te fakaikuga o te tauhaga (hukega) kāfai e iēi ni vāega venei o ālatou matākupu, aua ko te hē faia o iēnei ahēhi, ko tona ūiga ka taikole ōlatou māka.

- › **Ko na fānau ākoga ka manākomia ke kave na matākupu ke fehoahoani ake āgai ki te auhia e kilātou o te Tuhi Pāhi Fakavae o na Hikili ma e tāua mo te atiakega o te iloa ma na hikili i ni iētahi vāega.**

Ko na matākupu e lavēa ai te Igilihi ma te Nūmela pe, ko na ākoākoga fakaāoga ai te gāgana Maloi, Te Gāgana a na Aliko ma te nūmela Maoli.

4 Strengthening the pass requirements.

- › **Ko fānau ākoga e manākomia ke pāhi te hē i lalo ifo o te fa matākupu ma te Tuhi Pāhi Fakavae o na Hikili ke mafāi ke pāhi ai na hetīfiki fou.**

- › **Ko na fānau ākoga ka kilātou maūa foki he māka tuku fakatahi, fatu ki luga o na matākupu e hili te lēlei e lima.**

Ka hula mai te vāega tenei ko he pāhiaga aloakia o te tuhi pāhi a hē fānau ākoga i loto o na Lēkoti o na Akoākoga (Record of Achievement), ke mafāi ke fakamalohia ai na fānau ākoga e tōtoka ālatou taumafāiga ke fakaātili oi fakamakeke ki ālatou matākupu.

Ko iētahi hitēpu

Hūiga ki te Kalikalamu ka kāmata oi fakatele mo na fānau ākoga i te Tauhaga 9 mai te 2026. 9 students from 2026

Ko na fānau ākoga iēnei ka akoakogia i lalo o te kalikalamu kua fakafou ka ko hēki kilātou faia ni ahēhi faigatā i te 2029 ma te 2030. Ko na fānau ākoga ka hē kilātou fāia ni opotiāga o ni vāega tuāi ma ni vāega fou – ko na fānau ākoga e i loto o na ākoga tūlaga tolu ka akoakogia pea i lalo o te kalikalamu e iēi nei ma ahēhi i lalo o te NCEA.

Ko na hūiga ki te tuhi pāhi ka kamata mai i te 2028 (Ata.1)

- › Ko he kalikalamu e fou ma koa ka mafāi ke maūa e na fānau ākoga i te Tauhaga 9 mai te 2026. Ko na fānau ākoga ka kilātou maūa he tolu tauhaga e ākoākogia ai i te kalikalamu fou ka ko hēki kilātou faia ni ahēhi faigatā.
- › Ko te NCEA Levelo 1 ka hē toe iēi i te 2028, ma ka fakaulu mai ai loa te fakaīloga o te Tuhi Pāhi Fakavae (Foundational Award).
- › Ko na tuhi pāhi ka fakaulu mai i te 2029 mo te Tauhaga 12 ma te 2030 mo te Tauhaga 13.

Ata. 1: Timeline of the curriculum and proposed qualification changes

2025	2026	2027	2028	2029	2030
YEAR 8 (lead cohort) Existing curricula	YEAR 9 Refreshed curricula (encouraged)	YEAR 10 Refreshed curricula	YEAR 11 Refreshed curricula Foundational Award introduced	YEAR 12 Refreshed curricula New Zealand Certificate of Education introduced	YEAR 13 Refreshed curricula New Zealand Advanced Certificate of Education introduced
YEAR 9 Existing curricula	YEAR 10 Existing curricula (Refreshed curricula available)	YEAR 11 Existing curricula ① Existing NCEA Level 1	YEAR 12 Existing curricula ② Existing NCEA Level 2	YEAR 13 Existing curricula ③ Existing NCEA Level 3	

Ka iēi he kīkīlaga hili atu agai ki te tūlaga holoholo lēlei o te fakatelēga o te galuega ma ke fakamautinoa ko na faiākoga uma e iēi ni līhohi ke fehoahoani ke fakatōtoka mautinoa ai na hūiga ka ko hēki fakaulu maia ni tuhi pāhi fou.

Ko te Matāgaluega ka galulue agai ki ni fehoahoaniga e ono manākomia mo faiākoga ma na fānau ākoga taki mai i na lāgona tuku mai i te tāimi o na fakatalatalanoāga.

Kīkīlaga o na mea ka tūtupu

Ko na fakatūtuga e fakatalatalanoa atu e fakamoemoe ke iēi ai ni taunūkuga manuia e ta aofaki fakatahi ai. E kilātou tāketi tonu lava ki na pōpōlega kautū kae e ono iēi ni āfainaga e tūtupu mai kae hēki fuafuagia. Kae ui i na vāega iēnei, ko na fakatūtuga e muamua lava oi kitēa ma afia ai te tūlaga o na levolo auhia o na māka, māihe e na fānau ākoga kua leva te tūlaga fakahētonu na iēi ai lava ālatou taumafāiga e ve ona kitea ai i te maulalo o ālatou māka nae auhia.

E fakatu atu e kimātou ke faitau te tuhituhiga kātoa tenei o na Fakatutuga a te Mālo ka ko hēki fakaulua mai o lāgona. Ko na kopi kātoatoa e mafāi ke maūa i te neti:

www.education.govt.nz/consultation-ncea

E ke mafāia oi tuku mai o lāgona ki na hūiga fakatūtu i te va o nei ma te 5pm i te Ahogafua 15o Hetema 2025 (NZST).

Mo te tokalahiga o na tino hove ko te auala faigofie ko te fakatumu o te pepa ke fakailoa mai ai na lāgona i luga o te neti, tenei e maūa i te [tuātuhi tafākīlāgi]. Kae ui i na vāega iēnei, ko na lāgona tuku mai e mafāi ke lafo ki te nceaconsultation@education.govt.nz pe kui i te tuhi ki te:

Education Consultation

Ministry of Education
PO Box 1666
Wellington 6140
New Zealand

Kāfai koe e fōfou ke imeli mai pe lafo mai i te meli au fakatūtuga, fakamautinoa e ke **hiākia the tuātuhi kupega tafākīlāgi a te Matāgaluega mo te lihi kātoa o na fehili** ma ke lavēa ki loto:

- › Te gāgana e tuku mai ai o lāgona, ma
- › To igōa pe ko te igoa o te fakalapopototoga, ma
- › Tau imeli, pe ko to tuātuhi, ma
- › Pe ko iēfea na fehili e tautāli mai kiēi o lāgona.

Te Tāhuhu o
te Mātauranga
Ministry of Education

education.govt.nz

Te Kāwanatanga
o Aotearoa
New Zealand Government